
Rameau. Le musicien des Rois.

14 Septembrie 2023, ora 19, Sufrageria Regală (Muzeul Național de Artă al României).

Jean Philippe Rameau (1683-1764) este unul dintre compozitorii pe care trecerile de la o etapă la altă etapă a vieții l-au influențat major, simetric și într-un mod natural. Dacă în tinerețe preocupările sale se refereau la sunet – „elementul primordial” al muzicii - Rameau a ajuns ca, în ultimii ani ai vieții, să se dedice total celui mai complex (alături de simfonia clasic-romantică ulterioară) gen muzical - opera.

La „mijlocul distanței” între cele două dimensiuni de referință ale creației lui Rameau, se situează muzica dedicată clavecinului solo. Acesta l-a stimulat pe Rameau în percepția fenomenelor specifice acusticii muzicale și apoi în antrenamentul de a auzi orchestra, corul și soliștii și de a imagina ceea ce avea să se transforme în grandioasele spectacole de operă prezentate la Palatele Versailles și Tuilleries.

La Rameau clavecinul exprimă rafinement dar și masivitate, delicatețe dar și timbralitate diversă, specifică instrumentelor ce alcătuiesc orchestra. În piesele destinate clavecinului, auzim timbrul abia perceptibil al flautului traversier, vocile incisive ale oboiului și musette-lor gravate peste sofisticatele linii melodice ale viorilor și timbralitatea nobilă a instrumentelor de continuo.

Repertoriul prezentat în cadrul concertului „Rameau. Le musicien des Rois” reflectă aceste aspecte specifice ale creației muzicale a lui Rameau. El cuprinde lucrări dedicate inițial clavecinului dar prin intermediul cărora Rameau a făcut trecerea către ansamblul orchestral. Conține și lucrări destinate spectacolelor de operă, și lucrări camerale asupra cărora a revenit, transformându-le în piese destinate clavecinului ca instrument solist.

Dincolo de aspectele teoretice sau de cele ce țin de stilistica interpretativă, repertoriul este unul atractiv prin frumusețea liniilor melodice ceea ce demonstrează, exact ca în cazul unui alt „pasionat de operă” - G. Fr. Haendel - complexitatea și diversitatea personalității muzicale deosebite, a lui Jean Philippe Rameau.

Jean-Philippe Rameau este, prin excelență, un „muzician al regilor”. Muzica sa este una creată în contextul ascensiunii puterii franceze. Regalitatea franceză cucerise întinse teritorii în Lumea Nouă, fondase un imperiu puternic și un „acompaniament” muzical pe măsură. Rameau scria pentru un rege căruia supușii îi confereau toate atributele unor zeități din pantheonul antic grecesc. La fel și rivalii săi (muzicieni ca Antoine Forquerei, François Couperin, Marin Marais), la fel și înaintașul său, scriitorul Jean-Baptiste Lully (pasionalul muzician florentin al lui Ludovic al XIV-lea - „Regele Soare”). Toți aceștia creau pentru o curte strălucitoare, unde domnea supremul bun gust. Monarhul era astrul suprem, Soarele, Apollo, zeul frumuseții, al serenității și al luminii, civilizatorul popoarelor primitive, „sălbatic”, nou cucerite. Curentul Baroc a însemnat un corn al abundenței revărsat în toate artele: muzică, dans, arte plastice, arhitectură, nemaivorbind de arta vestimentației, de arta conversației, sau de arta culinară. Chiar și arta amorului a fost dusă pe noi culmi ale seducției și plăcerii, încât chiar Ovidiu, poetul antic, autorul tratatului „Ars amandi”, era considerat „expirat”.

Pentru a întreține fastul de la Curte și cultul personalității extravagantilor monarhi, flota regală aducea în porturile de la Atlantic și din Mediterana cele mai scumpe mirodenii și parfumuri, cele mai prețioase mătăsurii, catifeluri și brocarturi. Splendoarea și rafinementul

erau cuvintele de ordine în epocă, începând de la sunetele care umpleau încăperile somptuoase ale Palatului Versailles, și până în grădinile sale, unde fântânile arteziene cântau, și ele, umplând aerul, alături de mireme. Arta interpretării vocale, îmbogățite ulterior cu noi valențe, de vocile acelor „castratti” (precum Farinelli), a rămas, și ea, de referință.

Barocul a fost etalonul supremului rafinament în toate artele. Iar Rameau, muzicianul a doi regi, Ludovic al XIV-lea (cu o lungă domnie, de 72 de ani) și Ludovic al XV-lea, a fost cel care a dus în muzica franceză barocă la culmile sale cele mai de sus.

Interpretează: Raluca Enea – clavecin solo.

Raluca Enea este absolventă a Universității Naționale de Muzică din București - secțiile Pedagogie instrumentală – pian și Interpretare - clavecin, la clasa profesoarei Ogneanca Lefterescu. Din 2005 și-a continuat studiile de clavecin în Germania, sub îndrumarea profesorilor Harald Hoeren, Glen Wilson și Ketil Haugsand.

A urmat cursuri de perfecționare susținute de Menno van Delft (Olanda), Frédéric Haas (Belgia), Malcolm Bilson (SUA), Ketil Haugsand (Norvegia), cursurile Academiei din Sablé, sub îndrumarea profesorilor Françoise Lengellé și Howard Crook (clavecin și canto baroc) și cursuri de muzică de cameră cu Jan de Winne, Marcel Poncele și Hervé Douchy (Belgia).

A susținut concerte în România, Germania, Norvegia, Ungaria. Raluca este fondatorul ansamblului de muzică barocă SEMPRE, doctor al UNMB cu o teză despre muzica pentru clavecin a lui J.Ph. Rameau (elaborată sub coordonarea Profesoarei Dana Borșan) și a fost cadru didactic al Universității Naționale de Muzică București și al Universității Transilvania (Brașov).

Raluca este director artistic al Festivalului de Muzică Veche București și coordonează proiectele educative și de formare în domeniul muzicii vechi susținute de Asociația Culturală Antiqua în România.

În program:

Jean Philippe Rameau (1683 – 1764):

Din colecția Nouvelles Suites de Pièces de Clavecin 1728:

- Din Suite en la: *Allemande – Courante – Sarabande – La Triomphante*
- Din Suite en sol: *Les Tricotets - L`Indifferente - Menuet I - Menuet II - Menuet I - Les Sauvages*

Din colecțiile Pièces de Clavecin en Concerts / Cinq Pièces 1741:

- 1er Concert: *La Coulicam - La Livri. Rondeau Gracieux - La Vézinet*

Din colecțiile Les Indes Galantes – Ballet reduit à quatre grands concerts:

- Din 1er Concert: *Entrée des quatre nations dans la Cour d'Hébé - Musette en rondeau – 1er Menuet – 2e Menuet - 1er Menuet*

Din colecțiile Pièces de Clavecin en Concerts 1741 / Cinq Pièces 1741:

- 4e Concert: *La Pantomime - L`Indiscrète. Rondeau - La Rameau*

La Dauphine 1747